

Bryssel 5.2.2020
COM(2020) 57 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyysnäkömät Länsi-Balkanin maille

Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyysnäkömät Länsi-Balkanin maille

I) Johdanto

Euroopan unioni (EU) ja sen jäsenvaltiot ovat Feirassa vuonna 2000 ja Thessalonikissa vuonna 2003 järjestettyjen huippukokousten jälkeen johdonmukaisesti **ilmaisseet varauksettoman tukensa Länsi-Balkanin maiden eurooppalaiselle tulevaisuudelle**. Neuvosto toteaa päätelmissään, jotka yleisten asioiden neuvosto hyväksyi kesäkuussa 2019, seuraavaa: *”Eurooppa-neuvostossa 14. ja 15. joulukuuta 2006 saavutetun laajentumista koskevan uuden yksimielisyyden ja kokouksen päätteeksi annettujen neuvoston päätelmien mukaisesti neuvosto vahvistaa, että laajentuminen kuuluu edelleen Euroopan unionin keskeisiin politiikkoihin.”* Marraskuussa 2019 kokoontunut neuvosto oli yksimielisesti sitä mieltä, että olisi hyödyllistä selvittää liittymisneuvotteluprosessin tuloksellisuutta.

Länsi-Balkanin maiden **tiukat ja saavutuksiin perustuvat näkömät EU:n täysjäsenyydestä** ovat unionin omien poliittisten, taloudellisten ja turvallisuusasetujen mukaisia. Maailmanlaajuisten haasteiden ja jakolinjojen lisääntyessä EU-jäsenyys nähdään entistä selvemmin **geostrategisena investointina** vakaaseen, vahvaan ja yhtenäiseen Eurooppaan. Uskottavat liittymisnäkömät ovat muutosten tärkein kannustin ja veturi alueella ja vahvistavat näin kollektiivista turvallisuutta ja vaurautta. Liittymisnäkömät ovat keino edistää demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksien kunnioittamista, jotka ovat samalla taloudellisen yhdentymisen perusedellytyksiä ja alueellisen sovinnon ja vakauden tukipilareita. Harjoitetun politiikan jatkaminen ja tehostaminen on näin ollen välttämätöntä **EU:n uskottavuuden, menestyksen ja vaikutusvallan säilyttämiseksi alueella ja laajemmaltikin**, erityisesti geopoliittisen kilpailun kiristyessä.

On kuitenkin selvää, että **liittymisprosessin yleistä tuloksellisuutta ja täytäntöönpanoa on tehostettava entisestään**. Vaikka politiikan strateginen suunta on ajankohtaisempi kuin koskaan aiemmin, sen houkuttelevuutta ruohonjuuritasolla on parannettava tuntuvasti.

Prosessilla on voitava puuttua tehokkaammin maiden **rakenteellisiin heikkouksiin** erityisesti nk. perusasioiden osalta. Tähän liittyviä uudistuksia onkin jo toteutettu, kuten uusi lähestymistapa oikeusvaltion kehittämiseen, perusasioiden painottaminen ja komission vuonna 2018 julkaiseman Länsi-Balkanin strategian¹ mukaiset parannukset.

On äärimmäisen tärkeää **lisätä luottamusta kaikkien sidosryhmien kesken** sekä **tehostaa liittymisprosessia ja tehdä siitä tuloksellisempi**. Prosessista on tullut objektiivisten kriteerien, tiukan positiivisen ja negatiivisen ehdollisuuden ja perääntymismahdollisuuden ansiosta **helpommin ennustettava ja uskottavampi**. Myös **dynaamisuus ja poliittinen ohjaus on lisääntynyt**.

Tässä tiedonannossa **komissio esittää konkreettisia ehdotuksia** koko liittymisprosessin tehostamiseksi. Ehdotusten perimmäisenä tavoitteena on lisätä uskottavuutta ja luottamusta molemmiin puolin ja saada aikaan parempia tuloksia ruohonjuuritasolla. Ehdotetut muutokset ovat mahdollisia olemassa olevissa neuvottelukehyksissä, millä varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset alueella. Tästä seuraa, että Serbian ja Montenegron neuvottelukehyksiä ei muuteta, mutta ehdotetut muutokset voidaan ottaa niissä huomioon maiden suostumuksella.

---

¹ Uskottavat jäsenyysnäkömät ja EU:n tehostettu sitoumus Länsi-Balkanin maille, COM(2018) 65 final.

Keskeisenä tavoitteena Euroopan sitoutumisessa Länsi-Balkanin maihin on maiden valmisteleminen täyttämään kaikki jäsenyysvaatimukset. Siihen kuuluu tuki **demokratiaa, oikeusvaltiota ja taloutta koskeville perustavanlaatuisille uudistuksille** ja keskeisten eurooppalaisten arvojen omaksumiselle. Ne taas edistävät ja nopeuttavat **talouskasvua ja sosiaalista lähentymistä**.

Lisäksi tarvitaan **strategista viestintää**, jotta liittymisprosessista saadaan tuloksellisempi. On erittäin tärkeää lisätä tietoisuutta tiiviimmän yhdentymisen ja uudistusten tarjoamista mahdollisuuksista alueella ja puuttua kolmansien maiden vahingollisiin vaikuttamisyrittäisiin. Tämä edellyttää uskottavampia ponnisteluja myös mailta itseltään. Niiden viranomaisten julkista poliittista sitoutumista EU-jäsenyyden strategiaan tavoitteisiin arvioidaan vuosittain julkaistavissa raporteissa aiempaa selkeämmin.

Tämä poliittinen lähestymistapa tulee siis olemaan **tulevaisuuteen suuntautuvan toimintaohjelman** kulmakivi. Toimintaohjelma tukee Länsi-Balkanin maiden muuttumista toimiviksi markkinatalouksiksi, jolloin ne voivat yhentyä kaikilta osin EU:n sisämarkkinoihin, luoda työpaikkoja ja yritystoimintamahdollisuuksia, parantaa liiketoiminta- ja investointiympäristöä, edistää oikeusvaltioperiaatetta ja pysäyttää aivovuodon alueelta. Nämä uudistukset ovat ratkaisevassa asemassa, kun Balkanin maiden talouksia pyritään kohentamaan ja kiinnittämään ne EU:n markkinoihin vauhdittamalla välttämätöntä lähentymistä EU:hun. Komissio aikoo erityisesti pohtia, miten voidaan edistää investointeja, sosioekonomista yhdentymistä ja oikeusvaltioperiaatetta, helpottaa EU:n sisämarkkinoille pääsyä, parantaa yhteyksiä ja ottaa vihreän talouden tarjoamat mahdollisuudet haltuun. Komissio esittää asiasta tiedonannon ennen toukokuussa 2020 järjestettävää Zagrebin huippukokousta.

II) Liittymisprosessin elvyttäminen

a) Lisää uskottavuutta

Jotta liittymisprosessin uskottavuus lisääntyisi molemmin puolin ja siitä saataisiin kaikki hyöty irti, sen on perustettava vahvalle **keskinäiselle luottamukselle ja molempien osapuolten selväsanaisille sitoumuksille**.

Näin ollen **Länsi-Balkanin maiden johtajien on lunastettava uskottavammin sitoumuksensa** toteuttaa vaaditut perustavanlaatuiset uudistukset, jotka liittyvät oikeusvaltioperiaatteeseen, korruption torjuntaan, talouteen, demokraattisten instituutioiden ja julkishallinnon asianmukaiseen toimintaan sekä EU:n ulkopoliittikkaan mukautumiseen. EU:n jäsenvaltioilla ja kansalaisilla on perusteltuja huolenaiheita. Siksi niiden on voitava vakuuttaa jäsenyyttä hakeneiden maiden varauksettomasta poliittisesta tahdosta, josta ovat osoituksena konkreettiset rakenneuudistukset. Lisäksi Länsi-Balkanin maiden johtajien on tehtävä enemmän alueellisen yhteistyön lisäämiseksi ja hyvien naapuruussuhteiden lujittamiseksi, jotta niiden kansalaiset pääsevät nauttimaan vakaudesta ja vauraudesta. Näin ne lisäävät EU:n luottamusta siihen, että lähihistorian vaikeita kysymyksiä ei ole lakaistu maton alle.

Tämä tarkoittaa myös sitä, että **EU pitää kiinni vakaasta sitoumuksestaan noudattaa saavutuksiin perustuvaa lähestymistapaa**. Kumppanimaiden täyttyessä objektiiviset kriteerit ja vakiintuneet objektiiviset edellytykset jäsenvaltiot sopivat siirtymisestä prosessin seuraavaan vaiheeseen. Kaikkien liittymisprosessin osapuolten on pidättäydyttävä käyttämästä jäljellä olevia kiistakysymyksiä omiin tarkoituksiinsa. Jäsenvaltioiden ja

toimielinten on esiinnyttävä alueella yhtenä rintamana ja lähetettävä selkeitä tuki- ja kannustusviestejä. Myös mahdollisista puutteista on puhuttava selvästi ja rehellisesti.

Uskottavuutta olisi vahvistettava **keskittymällä entistä määrätietoisemmin perustavanlaatuisiin uudistuksiin**, jotka ovat välttämättömiä liittymisprosessin viemiseksi maaliin. Nämä perusasiat tulevat olemaan liittymisneuvotteluissa entistä keskeisemmällä sijalla. **Perusasioita koskevat neuvottelut aloitetaan ensimmäisenä ja päätetään viimeisenä**, ja niissä edistyminen määrittää neuvottelujen yleisen etenemistahdin. Perusasioita koskevia neuvotteluja ohjaavat seuraavat:

- neuvottelujen avaamisedellytyksenä on **oikeusvaltioon keskittyviä neuvottelulukuja koskeva etenemissuunnitelma**, joka vastaa aiempia toimintasuunnitelmia. Välitavoitteita asetetaan jatkossakin. Yhtään neuvottelulukua ei suljeta toistaiseksi ennen välitavoitteiden asettamista;
- **demokraattisten instituutioiden toimintaa** ja julkishallinnon uudistamista **koskeva etenemissuunnitelma**;
- **vahvempi kytkös talouden uudistusohjelmaan**, jotta maita voidaan auttaa täyttämään taloudelliset jäsenyysehdot.

Komissio aikoo myös tiukentaa oikeusvaltiota ja instituutioiden kehittämistä koskevia toimenpiteitä. Näiden uudistusten tuloksellisuus on edellytys alakohtaisen yhdentymisen syventämiselle ja neuvottelujen yleiselle edistymiselle. Lisäksi korruption torjunta on tarkoitus valtavirtaistaa panostamalla vahvasti sitä sivuaviin neuvottelulukuihin. Tuki alueelliselle yhteistyölle jatkuu vahvana. Kahdenvälisen kiistojen ratkaisemiseksi on tehtävä kaikki mahdollinen. Erityisesti on tarkoitus panostaa EU:n välityksellä käytävään Serbian ja Kosovon väliseen vuoropuheluun, jonka tavoitteena on kokonaisvaltainen ja oikeudellisesti sitova sopimus suhteiden normalisoinnista.

b) Vahvempi poliittinen ohjaus

Unioniin liittyminen on prosessi, joka edellyttää ja jossa tuetaan perustavanlaatuisia uudistuksia ja poliittista ja taloudellista muutosta jäseniksi pyrkivissä maissa. Lisäksi maiden on osoitettava kykynsä kantaa osansa EU:n jäsenvaltioiden yhteisestä vastuusta. Prosessi ei etene automaattisesti, vaan jäseniksi hakevien maiden on tehtävä **yhteiskunnallisia valintoja** ja noudatettava korkeimpia eurooppalaisia normeja ja arvoja. Vastaavasti jäsenvaltioiden sitoutuminen yhteiseen tulevaisuuteen Länsi-Balkanin maiden kanssa unionin täysivaltaisina jäseninä on huomattava poliittinen, ei pelkästään teknisluonteinen sitoumus.

Tästä seuraa, että molempien osapuolten olisi osoitettava **selkeämpää johtajuutta** ja lunastettava antamansa sitoumukset julkisesti. Myös huolenaiheita olisi käsiteltävä suuremmin. Panokset huomioon ottaen on tullut aika **korostaa prosessin poliittista luonnetta** ja varmistaa vahvempi ohjaus ja jäsenvaltioiden korkean tason sitoutuminen.

Olisi luotava uusia mahdollisuuksia **korkean tason poliittisen ja operatiivisen vuoropuhelun** käymiseen asianomaisten maiden kanssa **säännöllisesti järjestettävissä EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokouksissa ja osana lisääntyneitä ministeritason yhteydenpitoa**. Vuoropuhelua on syytä käydä varsinkin niillä aloilla, joilla lähentyminen on hyvällä mallilla ja tärkeimmät kriteerit täyttyvät. Lisääntynyt vuorovaikutus voi johtaa siihen, että asianomaiset maat osallistuvat **tarkkailijoina** EU:n keskeisiin kokouksiin, joissa käsitellään niille erityisen merkityksellisiä asioita.

On tärkeää huolehtia siitä, että **kaikki vakautus- ja assosiaatiosopimuksella perustetut elimet keskittyvät aiempaa paljon enemmän politiikan keskeisiin kysymyksiin ja uudistuksiin**, sekä mahdollistaa aito poliittinen vuoropuhelu. Hallitustenvälisen konferenssien avulla olisi lisättävä liittymisneuvottelujen poliittista ohjausta.

Jäsenvaltioita pyydetään osallistumaan liittymisprosessiin entistä järjestelmällisemmin seuraamalla asiantuntijoidensa avulla tilannetta ruohonjuuritasolla, osallistumalla suoraan vuotuisten raporttien laadintaan ja tarjoamalla alakohtaista asiantuntemusta. Jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus arvioida ja seurata prosessin yleistä edistymistä säännöllisemmin.

Komissio jatkaa puolestaan neuvottelujen edistymisen seurantaan yleisellä tasolla. Se **esittää vuotuisessa laajentumispaketissaan** jäsenvaltioiden hyväksyttäväksi tarkempia ehdotuksia siitä, **miten olisi edettävä seuraavan vuoden uudistuksissa sekä ehdotuksia korjaaviksi toimenpiteiksi.**

Maakohtainen hallitustenvälinen konferenssi olisi järjestettävä aina maakohtaiset raportit sisältävän **komission vuotuisen paketin julkaisemisen jälkeen.** Konferensseissa olisi **käytävä poliittista vuoropuhelua** uudistuksista, tarkasteltava liittymisprosessia kokonaisuutena ja sovittava tulevan vuoden vaiheista, mukaan lukien yksittäisten neuvottelulukujen tai niistä muodostettujen teemaryhmien avaaminen ja sulkeminen ja mahdolliset korjaavat toimenpiteet. **Hedelmällisen poliittisen vuoropuhelun mahdollistamiseksi** kaikkien osapuolten on **huolehdittava asianmukaisen tason edustuksesta** hallitustenvälisessä konferenssissa.

Vakautus- ja assosiaationeuvoston kokoukset tarjoavat nekin tilaisuuden käydä poliittista vuoropuhelua. Yhdessä vakautus- ja assosiaatiokomiteoiden ja -alakomiteoiden kanssa ne mahdollistavat myös **edistymisen tehostetun seurannan ja yhdentymisen nopeuttamiseen liittyvien näkökohtien tarkastelun** kunkin teemaryhmän osalta (ks. jäljempänä).

Yksityiskohtaisemman poliittisen tarkastelun olisi tapahduttava kunkin kumppanin liittymisprosessin ratkaisevissa vaiheissa, esimerkiksi sen jälkeen, kun perustavanlaatuisia uudistuksia koskevat välitavoitteet on saavutettu ja aina kun neuvosto päättää, täytyvätkö tietyn teemaryhmän avaamisedellytykset, ja siinä vaiheessa, kun neuvottelut ovat kokonaisuudessaan teknisesti valmiit päätettäviksi.

c) Dynaamisempi prosessi

Neuvotteluluvut on tarkoitus jakaa teemaryhmiin, jotta neuvotteluprosessista tulisi dynaamisempi ja jotta ponnistelujen vaikutukset ulottuisivat yksittäisiä neuvottelulukuja laajemmalle. Ryhmien aihepiirit ovat laaja-alaisia, esimerkiksi hyvä hallintotapa, sisämarkkinat, talouden kilpailukyky ja yhteydet.

Ryhmittely mahdollistaa sen, että **poliittisessa vuoropuhelussa voidaan panostaa entistä voimallisemmin avainaloihin**, ja se tarjoaa paremmat puitteet korkean tason poliittiselle sitoutumiselle. Ryhmittely mahdollistaa myös sen, että **kullakin alalla voidaan yksilöidä kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät uudistukset.** Tämä tekee uudistusprosesseista houkuttelevampia ruohonjuuritasolla, koska se kannustaa tekemään alakohtaisia uudistuksia kansalaisia ja yrityksiä hyödyttävällä tavalla.

Neuvottelut avattaisiin jatkossa koko teemaryhmän osalta siinä vaiheessa, kun avaamisedellytykset täyttyvät, sen sijaan, että edettäisiin neuvotteluluku kerrallaan. Teemaryhmittäin suoritettavan arvioinnin perusteella EU ja ehdokasmaa sopivat nopeutetun yhdentymisen ja tärkeimpien uudistusten painopisteistä. Kun painopisteisiin on panostettu riittävästi, teemaryhmä (johon siis kuuluvat kaikki kyseistä aihepiiriä sivuavat

neuvotteluluvut) avataan ilman lisäehtoja ja kullekin neuvotteluluvulle määritellään sulkemisedellytykset. Jos keskeisiä uudistuksia on tehty jo ennen neuvottelujen aloittamista, teemaryhmän avaamisen ja yksittäisten neuvottelulukujen sulkemisen välinen aika-arukka olisi rajattava lyhimmillään vuoteen, mikä tosin riippuu täysin uudistusten etenemisestä. Painopisteen on oltava jäljellä olevissa toimenpiteissä, joilla varmistetaan täysi yhdenmukaisuus.

Yhdenmukaistaminen teemaryhmien tasolla tapahtuu vakautus- ja assosiaatiosopimuksen alakomiteoissa, jotta voidaan seurata edistymistä kunkin ryhmän osalta ja toteuttaa nopeutettua yhdenmukaistamista koskevia erityistoimenpiteitä sopimuksen rakenteiden puitteissa. Tämä mahdollistaa kohdennetun vuoropuhelun sekä **mahdollisuuksien kartoittamisen nopeutetulle yhdenmukaistamiselle** ja yhdentymiselle kaikilla EU:n politiikan aloilla, mistä taas on selvää hyötyä niin EU:lle kuin ehdokasmaille.

Jotta neuvotteluista Serbian ja Montenegron kanssa saataisiin dynaamisemmat, neuvottelulukujen puitteissa tehtävä työ on mahdollista siirtää myös teemaryhmätasolle, kunhan sovittuja neuvottelukehyksiä noudatetaan ja maat itse suostuvat siihen. Näin voidaan lisätä avainsektoreiden poliittista painotusta ja kasvattaa yhdenmukaistamisen kannalta tärkeiden kysymysten poliittista nostetta kyseisissä maissa. Maille tarjotaan mahdollisuus osallistua niiden alojen kartoittamiseen, joilla alakohtaista yhdenmukaistamista ja yhdentymistä voitaisiin nopeuttaa. Valituille aloille laaditaan yhteiset etenemissuunnitelmat ja edistymistä seurataan vakautus- ja assosiaatiosopimuksen rakenteissa.

d) Ennustettavuus sekä positiivinen ja negatiivinen ehdollisuus

Niin jäsenvaltiot kuin Länsi-Balkanin maatkin peräävät prosessia, joka on helpommin ennustettavissa ja joka **selkeyttää entisestään sitä, mitä EU odottaa** laajentumismailta prosessin eri vaiheissa. Lisäselkeyttä halutaan myös edistymisen **positiivisista ja** sen puuttumisen **negatiivisista seurauksista**.

Komissio **tarkistaa laajentumispaketin avulla, että ehdokkaat noudattavat unionin säännöstöä**, ja antaa siinä selkeämpiä ohjeita uudistusten erityisistä painopisteistä, yhdenmukaistamisvaatimuksista ja prosessin seuraaviin vaiheisiin kohdistuvista odotuksista. Vahvempi poliittinen ohjaus ja hallitustenvälisten konferenssien terävöittäminen lisäävät ennustettavuutta sitä mukaa kuin seuraavaa vuotta koskeva suunnittelu tarkentuu. Näin asianomaisten maiden poliittiset toimijat saavat paremman käsityksen siitä, mitä on tehtävä, jotta prosessi etenisi. Ohjeistusta annetaan muun muassa siitä, mitkä teemaryhmät tai yksittäiset luvut on mahdollista avata tai sulkea ja/tai millä ehdoilla.

Saavutuksiin perustuvan liittymisprosessin ydin on sen ehdollisuus. Se edellyttää kuitenkin sitä, että **ehtojen täytyy olla selviä** alusta alkaen. On tärkeää, että ehdokasmaat ovat perillä tavoitteista, joita vasten niiden suorituksia mitataan, ja että jäsenvaltioilla on selkeä käsitys siitä, mitä hakijoilta vaaditaan. **Komissio aikoo määritellä tarkemmin hakijoille asetetut etenemisehdot**, pääasiassa vuotuisissa raporteissaan. Ehtojen on oltava objektiivisia, täsmällisiä, yksityiskohtaisia, tiukkoja ja todennettavissa. Komissio aikoo käyttää tarvittaessa myös kolmansien osapuolten indikaattoreita, jotta jäsenvaltiot voivat tehdä asiaankuuluvat päätökset mahdollisimman monipuolisten tietojen pohjalta.

Tarjoamalla **kansalaisia suoraan hyödyttäviä, selkeitä ja konkreettisia kannustimia komissio voi lujittaa poliittista tahtotilaa** ja palkita tuloksista, jotka ovat seurausta vaativista uudistuksista sekä poliittisesta, taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta muutosprosessista. **Jos maat edistyvät riittävästi uudistuksia koskevien, neuvotteluissa sovittujen painopisteiden toteuttamisessa, siitä seuraa**

- maan tiiviimpi yhdentymisen unioniin, työ yhdentymisen nopeuttamiseksi ja vaiheittainen osallistuminen EU:n politiikkoihin, markkinoihin ja ohjelmiin tasapuoliset toimintaedellytykset varmistaen;
- rahoituksen ja investointien lisääntyminen muun muassa suorituksiin sidotun ja uudistuksia painottavan liittymistä valmistelevan tukivälineen avulla ja tiivistämällä yhteistyötä kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa tuen kasvattamiseksi.

Näiden toimenpiteiden ja EU:n rahastojen avulla pitäisi voida luoda vahva eurooppalaisuutta suosiva lähestymistapa, joka on WTO:n sääntöjen mukainen ja tukee vahvaa paikallistaloutta.

Sen lisäksi, että uudistusten toteuttamiseen on tarjottava kannustimia ja siinä edistymistä on palkittava, tarvitaan **järeämpiä mutta oikeasuhteisia toimenpiteitä sellaisia tilanteita varten, joissa edistymisen puute tai taantuminen** uudistusten toteuttamisessa ja/tai jäsenyysvaatimusten täyttämässä **on vakavaa tai pitkittynyttä**.

Prosessin keskeyttämistä tai siinä peruuttamista koskevien päätösten olisi perustuttava **komission vuotuisen arviointiin**, jonka se esittää laajentumispaketissaan. Arvioinnin kohteena on liittymisneuvottelujen kokonaistilanne sekä se, missä laajuudessa maa toteuttaa perustavanlaatuisia ja varsinkin oikeusvaltioon liittyviä uudistuksia. Jäsenvaltiot voivat jatkossakin osallistua tähän prosessiin ilmoittamalla komissiolle uudistusprosessin mahdollisesta paikallaan polkemisesta tai vakavasta taantumisesta.

Vakavissa tapauksissa komissio voi tehdä ehdotuksia joko omasta aloitteestaan tai jäsenvaltion asianmukaisesti perustellusta pyynnöstä. Tavoitteena on, että tilanteeseen voidaan tarvittaessa reagoida nopeasti käyttäen yksinkertaistettuja menettelyjä, kuten käänneistä määränemistäänestystä.

EU voisi puuttua mahdollisiin ongelmiin monin eri tavoin:

- Tietyillä aloilla jäsenvaltiot voisivat päättää neuvottelujen tilapäisestä keskeyttämisestä ja vakavimmissa tapauksissa niiden kokonaan jäädättämisestä. Kertaalleen suljettu neuvotteluluku voitaisiin avata uudelleen, jos sen piiriin kuuluvia asioita on arvioita uudelleen.
- EU-rahoituksen soveltamisalaa voitaisiin kaventaa ja määrää pienentää kansalaisyhteiskunnalle annettavaa tukea lukuun ottamatta.
- Tiiviimmästä yhdentymisestä aiheutuvat hyödyt, esimerkiksi mahdollisuus osallistua EU:n ohjelmiin tai markkinoillepääsyä koskevat yksipuoliset myönnytykset, voitaisiin keskeyttää tai peruuttaa.

Ennustettavuutta ja ehdollisuutta voidaan kehittää myös **lisäämällä avoimuutta**. Kestävyuden varmistamiseksi ja seurannan helpottamiseksi keskeiset uudistukset olisi toteutettava täysin avoimella ja tärkeimmät sidosryhmät osallistavalla tavalla. EU:n olisi pyrittävä lisäämään prosessin avoimuutta julkaisemalla keskeiset asiakirjat nykyistä laajemmin.

Komissio puolestaan jatkaa viestintää ja tiedottamista muun muassa jäsenvaltioissa, joiden tehtävänä on jakaa kansalaisilleen tietoa laajentumisesta. Komissio tukee jäsenvaltioita toimittamalla niille asiantietoa prosessin strategisista mahdollisuuksista ja haasteista.

Liitteen taulukossa esitetään ehdotetut neuvotteluluvuista muodostettavat teemaryhmät. Lukuja 34 (*Instituutiot*) ja 35 (*Muut asiat*) käsitellään erikseen.

Tekninen liite: neuvottelulukuryhmät

1. Perusasiat	23 – Oikeuslaitos ja perusoikeudet 24 – Oikeus, vapaus ja turvallisuus Taloudelliset jäsenyysehdot Demokraattisten instituutioiden toiminta Julkishallinnon uudistaminen 5 – Julkiset hankinnat 18 – Tilastot 32 – Varainhoidon valvonta
2. Sisämarkkinat	1 – Tavaroiden vapaa liikkuvuus 2 – Työntekijöiden vapaa liikkuvuus 3 – Sijoittautumisoikeus ja palvelujen tarjoamisen vapaus 4 – Pääomien vapaa liikkuvuus 6 – Yhtiöoikeus 7 – Immateriaalioikeudet 8 – Kilpailupolitiikka 9 – Finanssipalvelut 28 – Kuluttajien ja terveyden suojeleminen
3. Kilpailukyky ja osallistava kasvu	10 – Tietoyhteiskunta ja media 16 – Verotus 17 – Talous- ja rahapolitiikka 19 – Sosiaalipolitiikka ja työllisyys 20 – Yritys- ja teollisuuspolitiikka 25 – Tiede ja tutkimus 26 – Koulutus ja kulttuuri 29 – Tulliliitto
4. Vihreä toimintaohjelma ja kestävä yhteistyö	14 – Liikennepolitiikka 15 – Energia 21 – Euroopan laajuiset verkot 27 – Ympäristö ja ilmastonmuutos
5. Luonnonvarat, maatalous ja koheesio	11 – Maatalous ja maaseudun kehittäminen 12 – Elintarviketurvallisuus-, eläinlääkintä- ja kasvinsuojelupolitiikka 13 – Kalastus 22 – Aluepolitiikka ja rakennepolitiikan välineiden yhteensovittaminen 33 – Varainhoitoa ja talousarviota koskevat säännökset
6. Ulkosuhteet	30 – Ulkosuhteet 31 – Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka